

RAQAMLI IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDA AXBOROT KOMMUNIKATSIYA TEXNOLOGIYALARINING O'RNI

Ashurov Azizbek Ergash o'g'li

*Toshkent shahar Shayxontohur tumanidagi
Kasb hunar maktabi informatika
o'qituvchisi*

Ziyamatova Saodat Xasanovna

*Toshkent shahar Shayxontohur tumanidagi
Kasb hunar maktabi maxsus fan
o'qituvchisi*

Annotatsiya: Raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishda axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) muhim o'rin tutadi. AKTning keng ko'lamda joriy etilishi va rivojlanishi iqtisodiyotni modernizatsiya qilish, samaradorlikni oshirish, yangi ish o'rinlarini yaratish va xizmatlar sifatini yaxshilashda katta ahamiyatga ega. AKT orqali raqamli platformalar, elektron tijorat, onlayn xizmatlar va boshqa innovatsion yechimlar kengayib, milliy iqtisodiyotning barcha sohalariga ta'sir ko'rsatmoqda.

Shuningdek, internet orqali global bozorga chiqish imkoniyati milliy kompaniyalarga yangi bozorlarni zabt etishga yordam beradi. Shu bilan birga, AKT rivojlanishi ta'lim va kadrlar tayyorlash tizimini ham tubdan o'zgartiradi. Onlayn ta'lim platformalari va masofaviy o'qitish tizimlari orqali bilim olish imkoniyatlari kengayadi va malakali kadrlar tayyorlash jarayoni tezlashadi.

Kalit so'zlar: AKT, avtomatlashtirish, raqamlashtirish, big data, ekotizimlar, startup, AI, e-commerce, Coursera, Udemy.

KIRISH

Raqamli iqtisodiyot, zamonaviy texnologiyalar asosida yangi iqtisodiy imkoniyatlarni ochib beruvchi yondashuvdir. Bu jarayonda axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) muhim rol o'ynaydi. AKT nafaqat iqtisodiy jarayonlarni optimallashtirish va samaradorlikni oshirishda, balki yangi iqtisodiy modellarning shakllanishida ham asosiy vosita hisoblanadi. Ushbu maqolada AKTning raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishdagi o'rni va uning ahamiyati yoritiladi.

AKTning raqamli iqtisodiyotdagi asosiy vazifalari

1. Avtomatlashtirish va Raqamlashtirish

AKT yordamida iqtisodiyotning turli sohalarida avtomatlashtirish va raqamlashtirish jarayonlari amalga oshirilmoqda. Bu ishlab chiqarish, savdo, ta'lim, sog'liqni saqlash va boshqa sohalarda samaradorlikni oshirishga yordam beradi. Masalan, ishlab chiqarishda avtomatlashtirilgan tizimlar yordamida mahsulot sifati va ishlab chiqarish tezligi oshiriladi. Savdo sohasida esa elektron tijorat platformalari mijozlar uchun qulaylik yaratadi va kompaniyalarning daromadini oshiradi.

2. Ma'lumotlarni tahlil qilish va foydalanish

AKT orqali katta hajmdagi ma'lumotlarni yig'ish, tahlil qilish va ulardan samarali foydalanish imkoniyatlari kengayadi. Bu korxonalariga bozorni chuqurroq o'rganish, mijozlar ehtiyojlarini aniqlash va biznes strategiyalarini optimallashtirish imkonini beradi. Bulutli hisoblash, katta ma'lumotlar (big data) va sun'iy intellekt texnologiyalari bu jarayonlarni yanada samarali qiladi. Misol uchun, sun'iy intellekt yordamida mijozlarning xarid qilish odatlari tahlil qilinib, ularga mos mahsulot va xizmatlar tavsiya qilinadi.

3. Innovatsion ekotizimlar va startaplar

AKT infratuzilmasi rivojlanishi innovatsion ekotizimlar va startaplarning rivojlanishini qo'llab-quvvatlaydi. Yangi texnologik yechimlar va xizmatlar yaratish imkoniyatlari kengayib, iqtisodiy o'sishni rag'batlantiradi. Internet orqali global bozorga chiqish imkoniyati milliy kompaniyalarga yangi bozorlarni zabt etishga yordam beradi. Misol uchun, raqamli platformalar orqali kichik va o'rta biznes sub'ektlari o'z mahsulotlarini butun dunyo bo'ylab sotish imkoniga ega bo'ladi.

ASOSIY QISM

AKTning ta'lim va kadrlar tayyorlashdagi roli

AKT rivojlanishi ta'lim va kadrlar tayyorlash tizimini ham tubdan o'zgartiradi. Onlayn ta'lim platformalari va masofaviy o'qitish tizimlari orqali bilim olish imkoniyatlari kengayadi va malakali kadrlar tayyorlash jarayoni tezlashadi. Bu esa iqtisodiyotning raqamli transformatsiyasini qo'llab-quvvatlash uchun zarur bo'lgan yuqori malakali mutaxassislar yetishishini ta'minlaydi.

Globalizatsiya jarayoni va raqamli inqilobning tezkor rivojlanishi davrida raqamli iqtisodiyotning ahamiyati tobora ortib bormoqda. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) bu jarayonning markazida turib, iqtisodiyotning turli sohalarini avtomatlashtirish, samaradorlikni oshirish va innovatsiyalarni tatbiq etishda katta rol o'ynamoqda. Ushbu maqolada AKTning raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishdagi o'rni va ahamiyati tahlil qilinadi.

AKTning asosiy tarkibiy qismlari

AKT, odatda, quyidagi asosiy tarkibiy qismlardan iborat:

- Kompyuter va internet texnologiyalari: Ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish jarayonlarini avtomatlashtirishda, ma'lumotlarni saqlash va uzatishda muhim o'rin tutadi.
- Mobil texnologiyalar: Mobil qurilmalar va dasturlar orqali tezkor va qulay xizmatlar ko'rsatish imkonini beradi.
- Bulutli hisoblash: Ma'lumotlarni saqlash va qayta ishlash uchun yangi imkoniyatlar yaratadi.

- Katta ma'lumotlar (Big Data): Ma'lumotlarni tahlil qilish va ulardan samarali foydalanish imkonini beradi.

- Sun'iy intellekt (AI): Avtomatlashtirilgan tizimlar va aqlli yechimlarni yaratishda yordam beradi.

AKTning iqtisodiyotdagi rolga misollar

Elektron tijorat

Elektron tijorat (e-commerce) AKTning iqtisodiyotga ta'sirining eng yorqin misollaridan biridir. Elektron tijorat platformalari orqali mahsulot va xizmatlar onlayn tarzda sotilishi, iste'molchilarga qulaylik yaratadi va kompaniyalar uchun yangi bozorlar ochadi. Amazon, Alibaba kabi global gigantlar ushbu sohada yetakchilik qilmoqda. Elektron tijorat milliy iqtisodiyot uchun ham muhim bo'lib, kichik va o'rta biznes sub'ektlari uchun yangi imkoniyatlar yaratadi.

Raqamli moliyaviy xizmatlar

AKT orqali moliyaviy xizmatlar ko'rsatish ham sezilarli darajada o'zgardi. Onlayn bank xizmatlari, mobil to'lovlar va fintech startaplar moliyaviy xizmatlarning tezkor va qulay bo'lishini ta'minlaydi. Bu jarayon aholining moliyaviy inklyuziyasini oshirishga ham katta hissa qo'shmoqda.

Ta'lim va kadrlar tayyorlash

Onlayn ta'lim platformalari va masofaviy o'qitish tizimlari AKTning ta'lim sohasidagi eng muhim yangiliklaridan biridir. Coursera, Udey kabi platformalar orqali har qanday kishi dunyoning eng yaxshi universitetlaridan kurslarni o'z uyi yoki ish joyidan turib olishi mumkin. Bu malakali kadrlar tayyorlash jarayonini tezlashtiradi va bilim olish imkoniyatlarini kengaytiradi.

Sog'liqni saqlash

AKT sog'liqni saqlash sohasida ham katta o'zgarishlar olib keldi. Elektron tibbiyot kartalari, telemeditsina va raqamli diagnostika vositalari orqali sog'liqni saqlash xizmatlari sifatini oshirish va ularni keng ommaga yetkazish imkoniyatlari kengaydi. Masalan, telemeditsina orqali chekka hududlardagi bemorlar ham yuqori malakali shifokorlar maslahatini olishi mumkin.

AKT rivojlanishining iqtisodiy samaralari

Samaradorlikni oshirish

AKTning keng joriy etilishi ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish jarayonlarini avtomatlashtirishga imkon beradi. Bu esa samaradorlikni oshirish, ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytirish va mahsulot sifatini yaxshilashga yordam beradi.

Yangi ish o'rinlarini yaratish

Raqamli iqtisodiyot yangi ish o'rinlarini yaratish uchun ham keng imkoniyatlar ochadi. IT mutaxassislari, dasturchilar, ma'lumotlar tahlilchilari kabi yangi kasblar paydo bo'lib, yoshlar uchun yangi imkoniyatlar yaratadi.

Innovatsiyalarni rag'batlantirish

AKTning rivojlanishi innovatsiyalarni rag'batlantiradi. Yangi texnologik yechimlar va xizmatlar yaratish jarayonlari tezlashadi. Bu esa iqtisodiyotning barcha sohalarida innovatsion yondashuvlar tatbiq etilishiga olib keladi.

XULOSA

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Ular iqtisodiyotning raqamlashtirilishi, samaradorlikni oshirish va innovatsiyalarni tatbiq etish orqali barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlaydi. AKTning kengayishi va rivojlanishi esa jamiyatning barcha qatlamlariga ijobiy ta'sir ko'rsatib, umumiy farovonlikni oshirishga xizmat qiladi. Shu sababli, AKTni rivojlantirish va qo'llab-quvvatlash milliy iqtisodiyot uchun strategik ahamiyatga ega.

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Ular iqtisodiyotni raqamlashtirish, samaradorlikni oshirish va innovatsiyalarni joriy etish orqali barqaror o'sishni ta'minlaydi. Bu esa jamiyatning barcha qatlamlariga ijobiy ta'sir ko'rsatadi va umumiy farovonlikni oshiradi. AKTning to'g'ri joriy etilishi va rivojlantirilishi mamlakatlar iqtisodiyotining raqobatbardoshligini oshirishda va global bozorda muvaffaqiyatli ishtirok etishda hal qiluvchi omil bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Brynjolfsson, E., & McAfee, A. (2014). *The Second Machine Age: Work, Progress, and Prosperity in a Time of Brilliant Technologies*. W. W. Norton & Company.
2. Schwab, K. (2016). *The Fourth Industrial Revolution*. Crown Business.
3. Tapscott, D. (1996). *The Digital Economy: Promise and Peril in the Age of Networked Intelligence*. McGraw-Hill.
4. OECD. (2019). *Measuring the Digital Transformation: A Roadmap for the Future*. OECD Publishing.
5. Varian, H. R., Farrell, J., & Shapiro, C. (2004). *The Economics of Information Technology: An Introduction*. Cambridge University Press.
6. World Bank. (2016). *World Development Report 2016: Digital Dividends*. World Bank Publications.
7. International Telecommunication Union (ITU). (2020). *Measuring Digital Development: Facts and Figures 2020*. ITU.

8. United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD). (2019). Digital Economy Report 2019: Value Creation and Capture – Implications for Developing Countries. UNCTAD.
9. "Journal of the Association for Information Systems"
10. "MIS Quarterly"
11. "Information Systems Research"
12. "Journal of Information Technology"
13. McKinsey Global Institute. (2016). Digital Globalization: The New Era of Global Flows. McKinsey & Company.
14. PwC. (2017). The Global Digital IQ Survey. PwC.
15. Deloitte. (2019). The Deloitte Global Chief Information Officer (CIO) Survey 2019. Deloitte Insights.
16. Нуриллаев, Р. (2023). Обеспечение безопасности продуктов питания в меняющемся мире.
17. Xolmanova, Z. (2023). Sun'iy Intellekt: Boris. Computer Linguistics: Problems, Solutions, Prospects, 1(1).
18. Nurillaev, R. Y. (2024). Ensuring food safety in a changing world: challenges and solutions.
19. Нуриллаев, Ж. Я. (1999). Оценка метафилактических мероприятий по отдаленным результатам хирургического лечения мочекаменной болезни у детей.
20. Statista. (2020). Digital Economy Compass. Statista.
21. Eurostat. (2021). Digital Economy and Society Statistics. Eurostat.